

BESZÁMOLÓ ÚTIJELENTÉS

Kiküldő szerv: Országos Széchényi Könyvtár
Főhatóság: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Kiküldött:

Gazdag Tiborné csoportvezető
a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója
Országos Széchényi Könyvtár

Utazási határozat: lásd 1. melléklet

Költségek fedezése: intézményi devizával, lásd 2. melléklet

A kiküldetés helye:

Párizs, Franciaország

A kiküldetés ideje:

2000. május 3-7.

Szállás címe: Institut Hongrois de Paris, 92, rue Bonaparte, 75006 Paris

A kiküldetés célja:

nemzetközi rendezvényen való részvétel

13th Meeting of the ISSN General Assembly

Az ISSN Közgyűlés 13. Ülése

2000. május 4-5.

Helye:

Unesco House, Bonvin Building, Room 16 (1, rue Miollis, 75015 Paris)

Rendező fél:

Unesco, Információs és Informatikai Szekció

A tárgyalás nyelve: angol, francia (szinkrontolmács)

13th Meeting of the ISSN General Assembly
Az ISSN Közgyűlés 13. Ülése
2000. május 4-5.

- Részvevők*
- *a francia kormány részéről:*
Chantal Freschard

 - *az Unesco részéről:*
Hunya Péter, az Információs és Informatikai Szekció vezetője

 - *az ISSN Nemzetközi Központ részéről:*
Françoise Pellé, igazgató
Pierre Godefroy, asszisztens
Slawek Rozenfeld, a Számítástechnikai Osztály vezetője
Alain Roucolle, a Bibliográfiai Osztály vezetője

 - *az ISSN hálózat alább felsorolt tagországainak képviselői:*

Amerikai Egyesült Államok	Litvánia
Argentína	Magyarország
Belgium	Nagy-Britannia
Benin	Németország
Bosznia-Hercegovina	Norvégia
Dánia	Olaszország
Franciaország	Svájc
Horvátország	Szlovákia
Kanada	Thaiföld
Lengyelország	Tunézia

 - *és a következő szervezetek képviselői:*
ABES¹ Franciaország

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A 13. ISSN Közgyűlést az Unesco illetékes szekciójának vezetője, Hunya Péter nyitotta meg, értékelve a 40-es évek közepén felvázolt Unesco célkitűzések máig tartó érvényességét, melyek az információ egyetemes hozzáférhetőségének és szabad áramlásának/áramoltatásának biztosítását ösztönzik. Napjainkban e célkitűzések jegyében, a modern kor kihívásaira válaszolva indítja útjára az Unesco "Az információ mindenkié" elnevezésű új programját, amely magába foglalja az ISSN rendszer tevékenységi körét is. A francia kormány illetékes minisztériuma nevében, amely a rendszer költségvetését évi 3 millió FF-kal támogatja, Chantal Freschard köszöntötte a tagországok képviselőit, megelőlegezve, hogy a jelenlegi ülésen előterjesztett stratégia fordulópontot jelent a rendszer jövőbeli orientációja szempontjából. Az ülés elnöki teendőit Per Morten Bryhn (Norvégia), az ISSN Igazgatótanács elnöke látta el.

Az előző Közgyűlésről készült jegyzőkönyv jóváhagyását követően az ISSN Igazgatótanács elnöke beszámolt az elmúlt időszakban megtartott ülésekről (ideértve az Elnökség üléseit is, amelyeken az Igazgatótanács elnöke és elnök-helyettese az Unesco képviselőjével és a francia kormány képviselőjével ült össze, hogy az ISSN Nemzetközi Központ igazgatója számára ajánlásokat készítsen).

Az elvégzett feladatok közül kiemelkedő jelentőséggel bírt az ISSN rendszer **új stratégiai tervének** kidolgozása a 38. Igazgatótanácsi Ülés alkalmával. Az előkészítés külső szakértők bevonásával történt, akik a nemzetközi kiadói és informatikai szakma különböző területeiről érkeztek: mint Leslie Daigle, az Internet egységes helynévjelölőinek szakértője (IETF, URN Munkacsoport²), Stuart Ede gyűjteményfejlesztési igazgató a Brit Nemzeti Könyvtártól, Brian Green az EDItEUR³ képviselőjében, Clifford Lynch (CNI⁴) és Cecilia Preston hálózati kommunikációs szakemberek, valamint Rollo Turner, a brit előfizetési ügynökségeket tömörítő szövetségtől (ASA⁵). Az ISSN rendszerben folyó tevékenység erősségeinek és gyenge pontjainak számbavétele, és jövőképünk kialakítása egy stratégiai tervezési szakember, Gail Hodge (Information International Associates, USA) közreműködésével zajlottak. A munkában az ISSN nemzeti központok oly módon vettek részt, hogy az ISSN Igazgatótanács 1999. szeptember 30. és október 5. között tartott munkaértekezletének első két napja együtt került lebonyolításra az ISSN Központok Igazgatóinak 24. Ülése szeptember 30-i és október 1-i ülésnapjaival a Francia Nemzeti Könyvtárban, amikor a szakértők előadásaikban nézeteiket és vízióikat kifejtették.

A jól megszervezett előkészítő munka eredményeképpen egy újszerű és merész stratégiai terv készült el a 2000-tól 2004-ig tartó időszakra, amely azon a felismerésen alapul, hogy az ISSN csak akkor őrizheti meg szerepét és hitelét, ha a hálózat rövid időn belül jelentős mennyiségű elektronikus kiadvány azonosítását tudja felvállalni. E felismerésnek fontos következményei vannak – különösen az erőforrások biztosításának vonatkozásában – az egész hálózatra nézve, beleértve az ISSN Nemzetközi Központot is, továbbá feltételezi új eszközök igénybe vételét, az adatáramlás új formáinak kifejlesztését, valamint újfajta kapcsolatrendszerek és kooperációs lehetőségek kialakítását.

Az ISSN jövője, figyelembe véve a jelenlegi és a prognosztizálható trendeket, attól függ, hogy állandó azonosítóként történő használata mennyire terjed el az Interneten. Következésképpen, a rendszer stratégiájának sarkalatos pontjai az ISSN alkalmazási körének szélesítése és egyúttal pontos meghatározása, az adatbázis ennek megfelelő teljessége, és az ISSN térhódítása a világhálón állandó azonosítóként.

Az **ISSN alkalmazási körének** körülhatárolására az ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoportja javaslatot tett, melyet az ISBD(S) nemzetközi bibliográfiai leírási szabvány és az AACR2 revíziójában történt előrehaladásra alapozott. A szabványok harmonizálása során **új definíciók** születtek, melyek lényegével az ISSN munkacsoport egyetért, részletes megvitatásukra pedig az ISSN nemzeti központok bevonásával kerül sor a központok igazgatóinak soron következő, 25. ülésén, Washingtonban (2000. szeptember 26-29.). A revíziós munkacsoportok meghatározták a *bibliográfiai forrás*, azon belül a *folyamatos/folytatólagos forrás* és az utóbbi kategória alá tartozó két bibliográfiai forrástípust, az *integráló jellegű forrás* és az *időszaki kiadvány* fogalmát. Az új definíciók alapján az ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoportja javasolja az ISSN alkalmazását a folytatólagos források túlnyomó többségére, pontosabban: az időszaki kiadványok teljességére és az integráló források meghatározott körére (azokra az előre meg nem határozott időtartamra tervezett, frissített forrásokra, amelyek feltüntetik a frissítés dátumát). Az alkalmazási kör egyértelmű meghatározása, az érintett forrástípusok és a kivételek felsorolása elengedhetetlen a rendszerben működő nemzeti központok számára – amelyek mindemellett nem függetlenek anyaintézményük lehetőségeitől és prioritási elveitől sem – feladataik ellátásához. E téren a javaslat további pontosításokra, kiegészítésekre szorul, ami minden bizonnyal a washingtoni tanácskozás központi témája lesz – a Közgyűlésnek nem volt feladata e kérdésekben állást foglalni, annál is

inkább, mivel mind a definíciókkal, mind az ezeken alapuló alkalmazási kör megfogalmazásával a helyszínen ismerkedtek meg a résztvevők.

Az alkalmazási kör véglegesítés előtti állapota azonban nem volt akadálya az előterjesztett stratégia elfogadásának, melyhez érdemi kiegészítésként csupán az hangzott el, hogy az afrikai országok aktívabb részvételének nyelvi gátjai is vannak, amin segítene a rendszer hivatalos nyelveinek (angol és francia) széles körűen párhuzamos használata, hiszen jelenleg az ülések munkaanyagai csak angolul készülnek el.

Az eddig említett témákon kívül az **ISSN Nemzetközi Központ és a hálózat** elmúlt két évi **tevékenységének** ismertetése szerepelt a napirenden. A rendszer a Nemzetközi Központon keresztül egy sor nemzetközi szakmai szervezetben, projektben és konferencián képviselteti magát, illetve együttműködik az érintett szervezetekkel – ilyenek az ISO, IFLA, CDNL, ISBD(S) Revíziós Munkacsoport, DOI Alapítvány, EAN, SISAC⁶, ICSTI⁷ Projekt, Indecs⁸ Projekt, IETF, URN Tanácskozás, ICEDIS⁹, EDItEUR és IDS¹⁰ Tanácskozások, EDI Tanácskozás, DGXIII¹¹ Metaadat Munkaértekezlet, Online Konferencia, ISBN Ülések, ABES-CCNPS¹², NOSP¹³, CASA¹⁴, EFSG¹⁵, UKSG¹⁶ stb.

A hálózat bővülése tovább folytatódik: jelenleg 68 nemzeti központ működik együtt. **Az adatbázisban tárolt ISSN rekordok** száma közeledik az 1 millióhoz. Az ISSN számblokk ellenőrzések azt mutatják, hogy a használatba vett számblokkok még regisztrálatlan ISSN-jei lassan fogynak, de e téren további erőfeszítésekre van szükség – még mindig több mint 6000 olyan ISSN vár bejelentésre, amely valamelyik központi katalógusban tételként vagy az ISSN adatbázisban bibliográfiai hivatkozásként szerepel. Tekintettel kell lennünk az adatbázis kielégítő teljességének követelményére, beleértve az elektronikus környezetben publikált kiadványok azonosítóval való ellátását is. Durva becslések szerint is kb. 50–100 ezer folytatólagos online forrást lehetne ISSN-nel feldolgozni – ezzel szemben jelenleg az adatbázis 5000-nél kevesebb online kiadvány rekordját tartalmazza. (Magyarország az online kiadványok regisztrációjának mennyiségi összehasonlításában a 9. helyet foglalja el, megelőzve a fejlődő országokon kívül Közép-, Kelet- és Dél-Európa országait, de olyan nyugat-európai országokat is, mint Spanyolország, Franciaország, Svájc, Hollandia, Dánia, Finnország és Olaszország. A legtöbb online rekordot – 800 fölött – az USA és Kanada jelentette, a Nemzetközi Központ és az Egyesült Királyság 600 rekord körül jár, Ausztrália és Norvégia 300 körül, Németország, Svájc és Magyarország pedig 100 és 200 közötti számban regisztrált.)

Az **adatok cseréjében** egyre inkább teret hódít az elektronikus fájlok közvetlen (fizikai hordozó közbeiktatása nélkül történő) átadása FTP vagy e-mail segítségével, bár a mai napig is vannak adatlapon bejelentő központok: évente mintegy 5000 adatlap érkezik rögzítésre a Nemzetközi Központ munkatársaihoz.

Az ISSN adatbázis **előfizetőinek** száma 20 alatt mozog, ebből 8 felhasználó a továbbhasznosítást, illetve a másodlagos felhasználást is megrendelte. A negyedéves CD kiadvány előfizetőinek száma enyhén csökkenő tendenciát mutat (1998-ban 246, 1999-ben 215), míg a havonta frissített online hozzáférés megrendelői szaporodtak (1998-ban, az indulás évében 38, 1999-ben 127). 1999 végére 287 előfizetés valósult meg a kétféle hordozóra összesen úgy, hogy 55 megrendelő kombinált előfizetési módot választott.

A hálózat számára kifejlesztett és ingyenesen terjesztett OSIRIS programnak jelenleg több mint 30 használója van. E felhasználók ellátása az **OSIRIS 2000** programverzióval (melyet az 1999. szeptemberi kiküldetésem beszámolójában ismertettem) 1999. második felétől folyamatosan történik. Az átállás a vártnál vontatottabban halad, mivel a különböző alkalmazások felülvizsgálatát és újbóli testre szabását igen körültekintően kell elvégezni – az adatbázisok átstrukturálása több esetben is rejtett adatbázis hibákat tárt fel, melyek definiálása és rendbe hozatala sok időt felemésztett. Ugyanakkor az átformázó programcsomag is hagyott maga után hibákat, melyeket utólag írt programok lefuttatásával kellett korrigálni. Az ISSN Nemzetközi Központ 2000. június végére igéri az átállások befejezését.

Rendszerint az ülés egyik utolsó napirendi pontja a **tagországok hozzájárulásának** megszavazása a rendszer működtetéséhez. Az egyes országok tagsági díját az ISSN Nemzetközi Központ tervezhető működési költségeinek elosztásával számolják ki a várható bevételekkel, a francia kormány és az Unesco támogatásával csökkentve, a tagországok nemzeti össztermelésének (GNP) arányában, korrigálva az arányokat oly módon, hogy az összes hozzájárulás 20%-ánál több egyetlen országra se háruljon (az Egyesült Államok és Japán tagdíja eléri a 20%-os határt). A működési költségek tervezése a várható hardver- és szoftverfejlesztések, valamint az új stratégiai feladatok végrehajtásához szükséges létszámfejlesztés (3 fő 2 éves időszakra) figyelembe vételével történt. Az így kalkulált és javasolt összeg Magyarország esetében a 2001. évre: 8754,- FF, 2002-re: 8923,- FF – a 2000. évi hozzájárulásunkhoz képest alig emelkedik, és nem éri el az 1998-1999. években megállapított tagdíjak összegét, miközben a nemzeti központ már a 2000. évtől – az előző évek gyakorlatától eltérően –

térítésmentesen, munkaeszközként kapja kézhez negyedévenként az ISSN adatbázis CD-ROM kiadását és az online, havonta frissített adatbázishoz is ingyenesen hozzáfér.

Végül az **ISSN Igazgatótanács megválasztása** zárta a programot. Az Igazgatótanács tagjai olyan országok e feladatra kijelölt képviselői lehetnek, amelyek az adminisztratív feltételek (aláírt csatlakozási okmány, tagsági díj rendszeres fizetése) mellett aktívan részt vesznek a hálózat munkájában és látogatni tudják az Igazgatótanács üléseit évi két alkalommal, emellett a testület összetételében kívánatos a hálózat földrajzi megoszlásának tükrözése is. A beérkezett 11 jelölés és az ülésen lebonyolított szavazás alapján a 10 tagú ISSN Igazgatótanács tagjai a következő két évben: az Amerikai Egyesült Államok (Maureen Landry), Argentína (Ana Maria Flores), Dánia (Grethe Jacobsen), Finnország (Juha Hakala), Horvátország (Jasenka Zajec), Kanada (Ingrid Parent), Litvánia (Regina Varniene), Nagy-Britannia (Paul Bunn), Németország (Reinhard Rinn), Norvégia (Per Morten Bryhn), Svájc (Marie-Christine Doffey) és Tunézia (Khalifa Chater).

A következő, 14. ISSN Közgyűlésre 2002. április 24-25-én kerül sor hasonlóképpen, Párizsban.

Gazdag Tiborné csoportvezető
a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója

Mellékletek

Jegyzetek:

- ¹ ABES Agence Bibliographique de l'Enseignement Supérieur = Bibliographic Agency for Higher Education, the French Union Catalogue of University Libraries (a francia egyetemi könyvtárak központi katalógusait szervező felsőoktatási bibliográfiai ügynökség)
- ² IETF Internet Engineering Task Force, Working Group on Uniform Resource Names, USA (Internet Műszaki Testület, Egységesített Forrásmegnevezés Munkacsoport)
- ³ EDItEUR European EDI (Electronic Data Interchange) Group for Electronic Commerce in the Book and Serials Sectors (Európai Elektronikus Adatátviteli Csoport. Elektronikus Kereskedelem a Könyv- és Folyóíratsektorban)
- ⁴ CNI Coalition for Networked Information, USA (Egyesülés a Hálózati Információért)
- ⁵ ASA Association of Subscription Agents, UK (Előfizetési Ügynökségek Szövetsége)
- ⁶ SISAC Serials Industry Systems Advisory Committee (Időszaki Kiadvány-Forgalmazó Rendszerek Tanácsadó Testülete)
- ⁷ ICSTI International Council for Scientific and Technical Information (Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Tanács, amelynek az ISSN Nemzetközi Központ C kategóriájú társult tagja – az ICSTI tagsága a referáló szolgáltatások köréből kerül ki)
- ⁸ Indecs Interoperability of Data in E-Commerce Systems (Elektronikus Kereskedelmi Rendszerek Adatátviteli Együttműködése)
- ⁹ ICEDIS International Committee for EDI (Electronic Data Interchange) in Serials (Nemzetközi Elektronikus Adatátviteli Bizottság. Időszaki Kiadványok)
- ¹⁰ IDS International Distribution Specialists (Nemzetközi Terjesztési Szakértők)
- ¹¹ DGXIII Directorate General XIII, European Commission (13. Főigazgatóság, Európai Bizottság)
- ¹² CCNPS Catalogue collectif national des publications en série (időszaki kiadványok nemzeti központi katalógusa)
- ¹³ NOSP Nordisk samkatalog for periodika (északi országok központi folyóiratkatalógusa)
- ¹⁴ CASA Cooperative Archive of Serials and Articles (időszaki kiadványok és folyóiratcikkek központi leltárhelyjegyzéke)
- ¹⁵ EFSG European Federation of Serials Groups (Periodika-Körök Európai Szövetsége)
- ¹⁶ UKSG United Kingdom Serials Group (Egyesült Királyság Periodika-Kör)